

EDUCAȚIE, ARTĂ ȘI COPII. TRĂIEREA IMAGINII ÎN CADRUL EDUCAȚIEI PLASTICE¹

*Zinaida Ursu, cercet. șt. stagiar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
director adjunct Școala de Arte „Valeriu Poleakov” din Chișinău*

EDUCATION, ART CHILDREN. LIVING THE IMAGE THROUGH ARTS EDUCATION

*Zinaida Ursu, scientific researcher,
“Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau
deputy director of the School of Arts “Valeriu Poleakov”, Chisinau,
ORCID:0000-0002-9637-7608
zinaida.ursu@yahoo.com*

CZU: 37:73

DOI: 10.46727/c.v3.24-25-03-2023.p167-171

Abstract. Today, teaching approaches are seen as activities for organizing learning experiences, the student no longer receives ready-made knowledge, but is taught/supported/coordinated by the teacher to reach certain goals, building his own knowledge.

Art is about emotion and inevitably we cannot talk about art without emotion. A work without emotion may at most be a pleasant work with an attractive design or a craft object, but it is not art. Art is beyond these aspects, it is where the emotion begins. We don't all feel the same way, and by no means do we have the same type of emotions all the time. Our moods change rapidly, from hour to hour, from day to day. The emotional spectrum of man develops gradually starting with childhood. There are general feelings, such as joy or sadness for example, which accompany us throughout our whole life, but there are also some feelings/emotions caused by meeting the gaze with an image or hearing a song. They can only appear when the child is guided to perceive them. So, it can be said that feeling is learned. There is an emotional education that each of us develops throughout life. Children are increasingly communicative, expressive and eager to try new things.

Keywords: arts education, children, emotion, aesthetic, digital image.

Arta exprimă gândirea oamenilor în imagini, ele s-au impus cu necesitate materială și spirituală. Activitatea artistică a omului, conform unui concept general acceptat, are ca scop însușirea-reproducerea-crearea/recrearea de valori estetice prin folosirea unor mijloace specifice de expresie. În sens mai larg, arta conține totalitatea operelor create care aparțin acestei activități.

Arta este socială prin definiție, deoarece îndeplinește deopotrivă un rol de comunicare, unul cognitiv și altul estetic. Prin intermediul artei, putem înțelege viața și cunoaște aspirațiile oamenilor din diferite epoci istorice. Ea are capacitatea de a modela gândirea umană, astfel încât omul să se transpună spiritual în lumea operelor de artă. Universul artei stimulează omul să-și perfecționeze modul de viață și preocupările.

Imaginea artistico-plastică se naște într-un mod tainic, enigmatic „de artist”. Desprinsă de el, opera dobândește o viață autonomă; devine ea însăși o personalitate, subiect independent cu suflu spiritual, dar având și o viață materială reală, existând ca ființă. Prin urmare, opera de artă nu este un fenomen oarecare, apărut întâmplător și care-și trăiește cu indiferență traiul în

¹ Articolul este elaborat în cadrul Programului de Stat 20.80009.0807.27 *Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale.*

lumea spiritului, ci, ca orice altă ființă vie, stăpânește niște forțe active, creatoare. Ea trăiește, acționează și participă la re-crearea imaginii artistice, în ultimă instanță, a atmosferei, tensiunii interioare a receptorului. Baza rațiunii și a sensibilității omenești de esență reală este observația. Prin ea, deschidem noi frumuseți nu ca mijloc, ci ca scop. Este drumul ce duce spre descoperirea esențialului într-un aspect sau altul. Observația este ca o rază de soare ce reflectă mental și sensibil datele importante ale unei imagini cunoscute sau necunoscute. Arta desenului este iubirea imaginii formelor, observată vizionar prin inefabilul semnelor de la punct la linie, la infinitul valorății”.

O imagine artistică poate comunica și este mai valoroasă decât o mie de cuvinte, deoarece simbolurile grafice și imaginile sunt purtătoare de mesaje complexe – emoții, reprezentări, idei și acțiuni. Educația plastică trebuie orientată predilect spre educația vizuală – la formare, ochiul să se deprindă a observa și a descoperi/decoda mesajele care îi sunt adresate receptorului de artă, astfel ca acesta să nu se limiteze doar la a vedea fără a simți-înțelege-recrea. Căci imaginea plastică este, concomitent, mijloc de comunicare artistică și finalitate educativ-culturală, deoarece arta, în ansamblu, definită și drept cunoaștere în imagini artistice, nu este o simplă reflectare a realității, un mod de a reproduce lucruri fără sens, ci o forță în acțiune, care antrenează și efortul subiectului receptor în crearea personală, individualizată a imaginii artistice, prin această arta devenind participantă a dezvoltării artistice și generale a sufletului omenească.

Imaginea plastică este produsul artistic, care, în forme proprii numai ei, vorbește sufletului despre lucruri care reprezintă, pentru acesta, pâinea zilnică, accesibilă numai lui în aceste forme. La vârsta mică, copilul are tendința de a se exprima prin lucrările sale, bazându-se pe experiența personală. De aceea, este bine să se acorde copilului libertatea de idei, de a găsi mijloace și forme de redare a propriilor impresii despre lume, în care să se reflecte emoțiile și sentimentele trăite – *trăsături complexe ale personalității umane, incluzând și capacitatea de a crea lucruri originale*. Datorită omniprezenței sale, natura este pentru copii una din principalele surse de inspirație artistico-plastice și de dezvoltare a creativității lor. **Imaginea artistico-plastică** (lucrarea plastică) ia formă definitivată într-o activitate care se desfășoară într-un anumit mediu și spațiu (atelier, sală de clasă, spațiu liber etc.) cu elevi îndrumați de un cadru didactic, care va ține cont de un important parcurs educațional:

Figura 1. Parcurs educațional la Educația plastică

Însăși **imaginea artistică** este „un produs al imaginației”, înzestrat „cu valoare estetică”, este o reprezentare a realității înconjurătoare prin intermediul simțurilor, reflectarea ei artistică fiind prin cuvinte (în literatură), prin sunete (în muzică), prin culori (în artele plastice).

În plan teoretic și experiențial, s-a stabilit că aceste activități exercită o influență benefică asupra formării personalității elevului nu numai pe dimensiunea estetică, ci și pe cea morală, afectivă și intelectuală. De aceea, activitățile plastice sunt foarte îndrăgite de copii. Ei sunt atrași de culoare, de varietatea instrumentelor tehnice, ei își manifestă spontaneitatea, dând frâu liber imaginației și fanteziei.

Educația plastică poate avea o puternică influență asupra trăsăturilor morale prin trăiri afective în fața operelor artistice, în contemplarea peisajelor naturii, în observarea a tot ceea ce este corect și frumos în comportarea și activitatea celor din jur. Activitatea artistico-plastică este un cadru ideal pentru dezvoltarea *aptitudinilor artistice*, o activitate care produce, place și care îi ajută pe copii să vadă frumosul. Atenția copiilor, deci, trebuie să fie îndreptată asupra unor valori, precum tablouri despre natură, tradiții, folclor, artă etc., ei fiind învățați sistematic și metodic să nu treacă indiferenți pe lângă frumos în toate ipostazele sale: natură, artă, viață.

Există o educație emoțională pe care noi o dezvoltăm de-a lungul întregii vieți, copiii sunt tot mai comunicativi, expresivi și dornici de a încerca lucruri noi, inclusiv în artă.

Privind lucrurile în ansamblu, putem afirma că fiecare gen de artă provoacă un anumit tip de emoții: arhitectura, baletul, teatrul, muzica sau pictura își au emoțiile lor. Din cercetările efectuate, se rezumă că nu poți transmite prin arhitectură aceleași emoții pe care le transmiți prin muzica sau pictură. Astfel, credem că arta plastică are cel mai larg registru de emoții, pentru că aici un rol important îl joacă diversitatea mijloacelor de expresie plastică pe care le deține. Trăirea personală a imaginilor, generată de situațiile de învățare, amplifică rezonanța emoțională a elevului, *lumea exprimată în imagini este una aparte*, deosebită de toate celelalte și necesară în același timp omului ca ființă socio-culturală.

Deci, conform DEX-ului, **Imaginea** este reflectarea artistică a unui obiect, a unui peisaj etc., realizată prin sunete, prin cuvinte, prin culori etc. Imaginea este și forma de reprezentare a realității înconjurătoare pe baza senzațiilor dobândite cu ajutorul simțurilor. Dacă ne referim doar la arta plastică, imaginea este reprezentarea unui obiect obținută din reunirea razelor luminoase emane de la un corp și reflectate de altul. De asemenea, ea este și reprezentarea plastică a unei ființe, a unui obiect făcută prin fotografiere, prin desen etc. Imaginea e definită ca ansamblul percepțiilor pe care un individ le are față de un obiect.

Imaginea (traducere a termenului grecesc „eikóna”) se referă la imaginea unui lucru, la o viziune avută într-un vis și reprezentări materiale ale unei realități fizice, un portret, o statuie. În general, dacă construim o definiție a imaginii, imaginea va fi o noțiune legată de experiența vizuală, care ne oferă posibilitatea de a vedea lumea într-un mod spațial, desfășurată conform celor trei dimensiuni, fiind și colorată.

Imaginea (lat. imago-reprezentare) – decupaj concret al experienței sensibile, investit cu noi semnificații primite de la forma plană sau în spațiu pe care o creează un anumit artist, pictor, desenator, sculptor etc.; este, de asemenea, „produsul” imaginației, al fanteziei, dar hrănită de gândire plastică. De exemplu, când pronunțăm cuvântul „măr”, toți ne imaginăm aproximativ același lucru. Dacă ni s-ar cere să pictăm ceea ce ne-am imaginat, ar rezulta o mare diversitate de forme și culori. Și nu că imaginile noastre mentale despre măr diferă de la unul la altul, ci pentru că între imagine și formă există un **ceva** personal. Imaginea este ceea ce poate fi gândit, pornind de la un obiect distinct de noțiunea care îl exprimă. Totodată, imaginea este ceea ce poate fi perceput dintr-o idee. *Așa cum un cuvânt nu desemnează doar un lucru, ci un ansamblu de elemente grupate imuabil, tot așa o imagine nu corespunde niciodată unui decupaj al realului, univoc și dat odată pentru totdeauna. Orice modalitate de expresie corespunde unei intenții, imaginile, ca și cuvintele, nu ne trimit la ansambluri inerte de elemente disociabile, ci la o judecată de valoare.* (Francastel, II, p. 109, 177).

Imaginea ca obiect fizic, desemnează atât materia din care este alcătuită imaginea, cât și suportul ei. Imaginea poate să apară pe diferite suporturi, de exemplu, tablou – obiectul de artă, ne referim doar la imaginea în sine, ce ne sugerează ea, ce a vrut autorul să spună. Dacă începem să discutăm despre cui a aparținut tabloul, când a fost pictat etc., vorbim despre imagine ca obiect fizic. Imaginea obiectului este considerată o reprezentare mai mult sau mai puțin reușită a ceva, situată în lumea vizibilului sau chiar dincolo de limitele ei. Această imagine are un autor, implicit sau explicit. Autorul poate să fie creator sau un cauzator (imaginile înregis-

trate). Imaginile care au drept autor un creator, se caracterizează prin prezența intenției (vrea să transmită un mesaj, cu un anumit scop), în timp ce imaginile au drept un cauzator (un aparat) și sunt realizate cu scopul de a fi consumate – ex. radiografii, tomografii. Imaginea obiectului are o valoare referențială (ne dă informații despre obiect).

Imaginea ca obiect ideal poate să conțină ca și imaginea obiectului informații despre realitate. Este o imagine care spune mai mult decât arată. Acest tip de imagine este caracteristic artei, publicității, jurnalismului. Denotă existența intenției transmițerii unui mesaj. Imaginea ca obiect ideal are o valoare referențială, prezintă elemente din realitate, dar, în același timp, are un înțeles al ei, diferit față de elementele pe care noi le privim, dar care sunt aranjate încât să ne conducă spre ceea ce vrea să ne transmită autorul. Imaginea ca obiect ideal nu este o copie, ci este o imagine construită care trebuie analizată, descifrată și înțeleasă.

Imaginea digitală este o reprezentare a unei imagini reale care poate fi bidimensională sau tridimensională, ca o mulțime finită de valori digitale numite elementele imaginii sau pixeli. În mod obișnuit, acești pixeli sunt stocați în memoria unui computer și au forma de numere întregi în așa fel, încât sunt apoi transmise pentru a fi vizualizate pe un alt suport (în forme comprimate ale imaginii). Pentru a face vizibilă o imagine stocată pe un aparat se folosesc diferite formate jpeg, jpg, png, gif.

Astfel, descifrând noțiunea de imagine, putem afirma că superioritatea revine operei de artă, care este asemenea lumii în care trăim, un univers întreg de semne. Afirmarea sa în spațiul cultural se leagă de un proces specific de comunicare, în cadrul căruia se constituie *sensul*, acesta fiind, de altfel, rostul său fundamental. În mesaj său, *opera de artă* conține - în afară de sensuri nespecifice - un *sens artistic*, lămurit pe parcursul transmițerii mesajului artistic de la creator (emițător) la receptor.

Opera de artă se dezvoltă în complexitatea și profunzimea ei doar celui ce este învățat să o înțeleagă, să o interpreteze și să-i descifreze mesajul, fiind și un produs al activității creatoare a omului, influențând în mod direct asupra posibilităților creatoare. Pășind pragul școlii în clasa I-a, elevul interacționează cu o lume nouă – cea a cunoașterii. El, măria sa elevul, în următorii ani va învăța să citească, să scrie, să facă calcule, să perceapă și să creeze imagini, să asculte și să interpreteze muzică și multe altele. De calitatea studiilor primite va depinde formarea viitorului public consumator de artă.

Benedetto Croce subliniază că singurul lucru care are valoare și însemnătate într-o operă de artă este imaginea formată și caracterul ei estetic, care transcende totdeauna caracterele fizice determinate, izolate de către cei ce studiază arte particulare.

Precum subliniază G.W. Hegel, artele se unesc pe un plan superior în domeniul interiorității spirituale, și nu în perspectivă atomistă.

Cu cât mai mult înaintăm în secolul al XXI-lea, se observă cum oamenii nu pot limita actul creației la domeniul unei singure arte. Deși în fiecare etapă de dezvoltare a domeniilor artistice sunt mai valorificate anumite genuri, totuși, pentru întruchiparea potențialului de idei artistice sunt necesare toate genurile artistice ale omenirii. Arta este privită astăzi altfel, pentru că ea generează idei, transmite valori și evocă emoții. Copiii de astăzi vor constitui viitorul public al muzeelor, expozițiilor, spectacolelor, tot ei vor deveni maturii cu gustul artistic format și vor contribui la schimbarea, ameliorarea ambientului vieții. Rolul *Educației plastice* în dezvoltarea tinerei generații nu poate fi supraevaluat; doar prin experiențe pozitive de învățare prin artă, elevi își dezvoltă competențele vizuale specifice, care le vor permite să observe și să perceapă lumea înconjurătoare.

Educația plastică presupune un proces dirijat de formare a capacităților de comunicare artistică și de formare a imaginii artistice plastice. Scopul activității, în acest domeniu, constă

în formarea personalității creative, receptive la frumos în viață și artă, cu capacități de asimilare a valorilor artistice ale artei plastice.

Adevărata educație artistico-plastică redirecționează activitățile sale de la *instruirea artistică* (care poartă caracter profesionist) spre *educația artistică propriu-zisă*, ceea ce înseamnă că activitatea artistico-plastică va fi axată nu pe dezvoltarea abilităților tehnice de reproducere a mediului înconjurător și a elementelor lui, ci pe dezvoltarea imaginației creative, a spiritului de observație, a capacităților de analiză, comparație, critică constructivă, gândire divergentă și convergentă, autoexpresie și autoafirmare, receptivitate emoțională – toate acestea fiind însoțite de un proces continuu de creație și invenție.

Arta îl pregătește pe copil să trăiască în frumusețe, în armonie, să respecte frumosul și să vibreze în fața lui. Cuvintele, sunetele, gesturile, culorile, formele plastice sunt mijloace de exprimare, de exteriorizare a dorințelor, a așteptărilor, a relațiilor cu ceilalți și a problemelor. Mijloacele artei devin, pentru copil, unelte autentice de rezolvare curajoasă și cu știință a problemelor de echilibrare, de armonizare, de modelare a spațiului în care trăiește și se joacă, devin unelte de automodelare.

BIBLIOGRAFIE

Monografie:

1. BÎRLOGEANU, L. *Psihopedagogia artei. Educația estetică*. București: Polirom, 2001, 211 p. ISBN 973-683-713-0.
2. CROCE, B. *Poezia*. București: Univers, 1972, p. 183.
3. DAGHI, I. *Arta plastică în școală*. Chișinău: Vavimave, 1999. p. 82.
4. VIERU, G. *Acum și în veac: poeme, cântece, confesiuni*. Chișinău: Litera Internațional, 2002. 320 p. ISBN 9975744370.
5. ȘUȘALĂ, I.; BĂRBULESCU, O. *Dicționar de artă*. București: Sigma, 1993, 302 p. ISBN 973-9077-22-6.

Manual:

6. CRISTEA, M.; CRISTEA, I. *Album de arta școlară*. București: Editura Corint, 2006, 48 p. ISBN 9789736530086.

Surse Web:

7. Curriculum disciplinar la Educație plastică, 2019 https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_ed_plastica_gimnaziu_10.pdf